

INSTITUT PARTICIPATORNEGA PRORAČUNA

PREDLAGANE SPREMEMBE V JAVNI UPRAVI V MOM

Oznaka: SOUPRAVLJANJE-MP-1

NAMEN PREDLOGA

Predlog ima namen približati in v čim večji meri prenesti pooblastila za upravljanje z mestnimi investicijskimi sredstvi na občanke in občane Mestne občine Maribor. Občanke in občani bi z odločanjem o investicijah lahko sami izboljšali kakovost življenja v mestu, saj iz prve roke poznajo ključne problematike in bi jih kolektivno in strokovno preučili v okviru samoorganiziranih četrtnih skupnosti z najširšim četrtnim zborom ter tako v najboljši možni meri gradili prihodnost skupnosti. Prav tako bi s participatornim proračunom v veliko večji meri določali prednostne razvojne smernice Mestne občine Maribor.

OZADJE:

1. Jeza občank in občanov, ki je bila tako jasno izkazana na protestih, ki so odplavili župana Franca Kanglerja, je ilustrirala, da oblast MOM ni sledila željam in potrebam občank in občanov, temveč je zasledovala osebne in partikularne interese, katerih cilj ni bil blagostanje prebivalcev mesta.
2. Kasnejša analiza je pokazala, da to stanje nezanimanja za usodo občanov izvira iz strukture mestne uprave same. Prav tako mestna uprava ni imela nikakršnega orodja, preko katerega bi sploh izvedela, kaj si občanke in občani želijo. To jasno kaže, da želje občank in občanov, njihovo razumevanje in uresničevanje ni na noben način vplivalo na vodenje MOM.
3. Posledično to kaže tudi na dejstvo, da je bilo zadovoljevanje ali nezadovoljevanje potreb občank in občanov nepomemben faktor v sistemu volitev, ki je bil popolnoma ujet v zanko strankokracije in je z občankami in občani manipuliral, na volitvah pa jim ponujal opcije, ki so bile za občanke in občane vselej slabe. To stanje ni bilo vezano na specifično osebo, kajti v dvajsetih letih se je, ne glede na to kdo je vodil MOM, stanje le poslabševalo.
4. Če koncept demokracije sploh kaj pomeni, potem bi v osnovi moral pomeniti to, da se javna volja izraža v dejanjih »predstavnikov« ljudstva, ki držijo v rokah oblast. Zgodovina je pokazala, da je precej bolj verjetno, da bodo dejanja »predstavnikov« direktno nasprotje volji ljudstva, kot pa da bi to voljo izražala. Pokazalo se je, da četudi ljudstvo glasno zahteva, da se njihova volja upošteva, oblast nima nobenih zadržkov uporabiti prisilo, da občanke in občane podredi lastni volji. To spoznanje občanke in občane napotuje na sklep, da je potrebna temeljita, strukturna sprememba v vodenju in upravljanju MOM.

INICIATIVA MESTNI ZBOR

Samoorganizirane četrtne in krajevne skupnosti Maribora

KONCEPT PARTICIPATORNEGA PRORAČUNA

Participatorni proračun je koncept upravljanja, ki občanke in občane neposredno vključi v proces upravljanja z mestom. Cilja na to, da se preskoči vsakršni vmesni korak med potrebami ali voljo občank in občanov, hkrati pa neposreden demokratičen princip, da se mora javna volja odražati v javni upravi, naredi za dejansko stanje. Da ne bi »predstavniki« izkrivili volje občank in občanov, kot se je dogajalo do sedaj, postane volja občank in občanov glede porabe diskrecijskih sredstev zavezujoča za mestno oblast.

Ta direktna vključitev v upravljanje mesta poteka na ravni mestnih četrti in krajevnih skupnosti, in sicer ne preko izvoljenih svetnikov, temveč direktno na zborih samoorganiziranih občank in občanov. Diskrecijska sredstva občine (del proračuna, ki ostane občini po tem, ko izpolni vse zahteve zakona o lokalni samoupravi) se porabijo glede na odločitve, ki jih sprejmejo občanke in občani sami na četrtnih zborih ali zborih krajevne skupnosti. Na ta način se ne le izrazi neposredna demokratična volja občank in občanov, temveč se hkrati krepi družbena zavest in aktivno družbeno udejstvovanje slehernega prebivalca v mestu.

Kot kažejo desetletja izkušenj iz podobnih organizacijskih modelov iz tujine, se kot rezultat te vrste nehierarhičnega organiziranja izboljša socialni položaj v mestu, zmanjša neenakosti v družbi, poveča vključevanje ranljivih skupin, ljudje izražajo večje zaupanje v demokracijo, nenazadnje pa se mesto tudi hitreje gospodarsko razvija.

KAKO BI TA INSTITUT DELOVAL V PRAKSI

Na ravni mestnih četrti in krajevnih skupnosti bi se redno, periodično sklicevali zbori samoorganiziranih prebivalk in prebivalcev četrtnih in krajevnih skupnosti. Vsakemu izmed zborov prebivalk in prebivalcev sedemnajstih četrti in krajevnih skupnosti v Mariboru, bi se podelila pravica, da se odloči, kako bo porabljen delež investicijskega proračuna MOM.

Prebivalci bi se v samoorganizaciji sestajali, debatirali, ugotavljali investicijske prioritete, raziskovali trenutne pereče probleme in se dogovarjali o načinu reševanja le teh. Nato bi v sodelovanju z občinskimi strokovnimi službami izdelali tehnične in pravne okvirje izbranih projektov, kot tudi v zakonskem okvirju poiskali in izbrali izvajalca. Ves postopek bi potekal popolnoma transparentno, kar bi poskrbelo za izničenje vsake možnosti korupcije in klientelizma, kot tudi drastično zmanjšanje nesmotrne ali nepotrebne porabe sredstev.

Odločitve teh zborov bi bila mestna uprava dolžna uveljaviti pri razporejanju investicijskih sredstev in bila bi odgovorna, da se izbrani projekti, ob sodelovanju občank in občanov tudi izpeljejo.

INICIATIVA MESTNI ZBOR

Samoorganizirane četrtne in krajevne skupnosti Maribora

KAKŠNA SREDSTVA BI POTENCIALNO BILA NA VOLJO

Za namene participatornega proračuna bi se uporabljalo približno 20 odstotkov mestnega proračuna, to je del, ki se imenuje »investicijski del«. To so sredstva, ki v mestnem proračunu ostanejo po tem, ko mesto zadosti vsem zahtevam in nalogam, ki mu jih nalaga Zakon o lokalni samoupravi, kot tudi morebitne druge obveznosti (plačevanje obresti, plačevanje zakonskih kazni, zneski vezani na investicije iz preteklosti itn.).

Znesek, ki bi bil na razpolago bi v primeru Maribor nihal od leta do leta nekje med 15 in 20 milijoni €. Pravica do odločanja o porabi teh sredstev bi se podelila glede na dogovor, ki bi ga konsenzualno dosegli vsi samoorganizirani zbori v sedemnajstih četrtih oz. krajevnih skupnostih.

PRAKSA IZ TUJINE

Praksa iz tujine nam daje zelo vzpodbudne rezultate. V svetu že preko 1.500 mest ali delov mest, kot tudi nekaj provinc ali zveznih držav uporablja sistem participatornega proračuna. Ta oblika organiziranja je uporabljena tako v malih mestih do 20.000 prebivalcev kakor tudi mega metropolah kot so Chicago, New York, Berlin, Lizbona, London, Porto Alegre, Toronto, Rim itn.

Obširnost uvedbe instituta participatornega proračuna je različna. Različna mesta dajejo različne deleže mestnega proračuna za namene participatornega proračuna. Deleži nihajo vse od 0.001 % proračuna v New Yorku, preko 14 % v Torontu in vse do 100 % v Portu Alegru.

Raziskave učinkov tega načina samoorganiziranja kažejo na to, da večji delež mestnega proračuna, ki je prepuščen prebivalkam in prebivalcem na samoorganiziranih skupnosti, boljši so tudi rezultati za mesto. Oziroma, da bolj vključujoč in demokratičen način odločanja na samih zborih prinaša boljše rezultate tudi za mesto .

Tako Svetovna Banka kot tudi Združeni Narodi so prišli do zaključkov, da participatorni proračun, ki ga določajo prebivalci na samoupraven način praktično izniči korupcijo in klientelizem, bistveno dvigne kakovost življenja v mestu in celo pospešujejo gospodarsko rast.

ZAKONSKA PODLAGA

Trenuten zakon o lokalni samoupravi ponuja precejšnje možnosti za uvedbo tega načina organizacije, saj velik del ureditve upravljanja z mestom prepušča mestnemu statutu. Med drugim določa, da:

- *»Statut občine lahko prenese v izvajanje ožjemu delu občine ...«* (ZLS, 19.b člen) cel nabor nalog, ki vključuje upravljanje z premoženjem MOM.
- Posledično *»Sredstva za izvajanje nalog ožjih delov občine se zagotovijo v občinskem proračunu.«* (ZLS, 19.č člen)

INICIATIVA MESTNI ZBOR

Samoorganizirane četrtne in krajevne skupnosti Maribora

- »Neposredne oblike sodelovanja občanov pri odločanju v občini so zbor občanov, referendum in ljudska iniciativa«. (ZLS, 44. člen)
- »Občani na zboru v skladu z zakonom ali statutom občine obravnavajo posamezne zadeve, oblikujejo stališča, dajejo predloge, pobude in mnenja ali **odločajo**.« (ZLS, 45. člen)
- »Župan mora sklicati zbor občanov, če je tako predpisano z zakonom ali statutom občine ali če tako zahteva najmanj pet odstotkov volivcev v občini oziroma v njenem posameznem delu, lahko pa ga skliče na lastno pobudo, na pobudo občinskega sveta ali sveta ožjega dela občine.« (ZLS, 45. člen)
- S statutom občine se predpiše: »*kako sprejeta stališča, predlogi, pobude in mnenja ali odločitve zavezujejo občinske organe*.« (ZLS, 45. člen)

Sam statut mestne občine organizacijo teh zborov predvideva, vendar odločitve teh zborov za mestno oblast niso zavezujoče. Z določenimi spremembami v statutu MOM pa bi se ta način odločanja lahko tudi zakonsko uveljavil na območju MOM.

Predlagatelj: Matic Primc
(info@maculalunea.si)